

DARSLARDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING QO‘LLANISH AFZALLIKLARI

U.A.Alibekova

**Andijon shahar 22-umumta’lim maktabi
birinchi toifali o’qituvchisi**

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagoglarning innovatsion faoliyat ko‘nikma, malakalariga ega bo‘lishlari muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar tomonidan innovatsion faoliyat ko‘nikma, malakalarini o‘zlashtira olishlarida ularning innovatsion yondashuvga ega bo‘lishlari to‘g‘risida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: zamonaviy pedagogik texnologiya, an’anaviy ta’lim, o‘qituvchi mahorati, pedagogik texnika, tashabbuskorlik

Yangi O‘zbekistonni yanada rivojlantirishni ta’minlash maqsadida ta’lim jarayoniga zamonaviy yondashuvlar joriy etilmoqda. Shuningdek ta’lim-tarbiya borasida olib borilayotgan tub islohotlarning asosiy yo‘nalishlarini to‘laqonli anglab olmoq lozim. Bu yo‘nalishlar:

- ta’lim mazmunini, tizimini isloh qilish;
- ta’lim- tarbiya boshqaruvini isloh qilish;
- ota-ona, o‘qituvchi-o‘quvchining ta’lim jarayoniga bo‘lgan yangicha qarashlarini shakllantirish;
- nihoyat, bu tub islohatlarning bosh harakatlantiruvchi kuchi yangi pedagogik texnologiyani amaliyotga tadbiiq etishdan iborat.

Bularni hisobga olgan holda ta’lim sohasidagi islohatlar, erishilayotgan yutuqlar, yo‘l qo‘yilayotgan kamchiliklar, xatolar; kamchiliklarni yuzaga keltirayotgan muammolarga yuzlanamiz. “Nima sababdan kamchiliklar yuzaga kelyapti?” Biz aytib o‘tayotgan yangi pedagogik texnologiyalar asosida darsni tashkil etishda o‘quvchi asosiy o‘rinda turishi, bosh figura bosh rolda o‘quvchi bo‘lishi kerak. Bizda esa aksincha, o‘qituvchi bosh figura, u axborot berish, darsni tezroq o‘tish, o‘quvchilarni tezroq o‘qitish bilan ovora. Ammo, o‘quvchilarning qiziqishlari, bilim darajasi, yangiliklarni qabul qilish, tushinishi turlicha. Buni hisobga olmoq kerak. Qanday bo‘lsa-da har bir o‘quvchini darsda faol ishtirok etishga jalb etish darkor. An’anaviy tarzda o‘tilayotgan darslarda esa o‘quvchi passiv eshituvchi, quloq soluvchi xolos, u o‘z fikri, mushohadasi bilan darsda ishtirok etmaydi. Bu darsning kamchiliklarini ko‘rib chiqaylik:

- Darsning bir qolipdaligi; - Boshlang‘ich ma’lumot berilib, uni o‘zlashtirish jarayoni uyga reja, vazifa orqali amalga oshadi;
- O‘quvchilar passiv eshituvchi va mustaqilligi yo‘q;
- O‘quvchilar bir-biri bilan fikr almashmaydilar, nutqiy fikr almashuv amalga oshmaydi;
- Qayta aloqalar yo‘lga qo‘yilmaydi;
- Har bir faoliyat o‘rtacha o‘quvchiga yondashuv asosida kechadi;
- Ta’lim mazmuni asosan o‘qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Bu dars o‘quvchilarning o‘quv jarayonidagi ma’suliyatini, javobgarlik hissini, mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini susaytiradi. Muammoning yechimini topmoq uchun nima qilmoq kerak?! Dars jarayonida, ta’lim-tarbiyada o‘quvchi asosiy harakatlantiruvchi kuch, ta’lim jarayoni bo‘lishi kerak, ya’ni o‘qish, o‘rganish, mutolaa qilishda o‘quvchi faol ishtirokchi bo‘lishi kerak. O‘qituvchi esa o‘qitishdan o‘qishni o‘rganishda, bilim berishdan o‘quvchilarning bilimlarni mustaqil egalashlariga ko‘maklashish zarur. O‘qituvchi o‘quvchini faol ishtirokchi bo‘lishi uchun muhit yaratishga va uni mas’uliyatni sezishga yo‘llashi kerak.

Ma’lumki, har bir dars uchun ta’limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi, ya’ni birbiri bilan uzviy aloqada bo’lgan uch yoqlama maqsad qo’yiladi. Darsni tashkil qilish shakli, dars ishtirokchilarining o’zaro aloqalariga bo’g’liq bo’lib, yuqorida keltirilgan maqsadlarga erishish o’quv materialini xususiyatlariga, ta’lim metodlariga, o’quv imkoniyatlari, o’qituvchi mahorati va texnikasiga bo’g’liq. Bularning barchasini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o’qituvchi rahnamoligida o’qituvchi bilan o’quvchilar birgalikda harakat qiladilar. Xuddi mana shu samarali amalga oshirilsagina u o’quv jarayoni deyiladi.

O’quv jarayonida asosiy harakatlantiruvchi kuch-o’quvchi uchun ham, o’qituvchi uchun ham ichki motivatsiya (diqqatni tortish, ichki tuyg’u, istak, zaruratini shakllantirish) bo’lishi kerak. Bunda o’quvchilar bilim olishga intilishi, bilim olishga ehtiyoji yuqori bo’lishi kerak. O’quvchi real hayotga kirib borishi uchun bilim, ko’nikma va malakalar bilan birga ilmiy bilish metodlariga ega bo’lishi kerakligini ongli ravishda tushunib yetishi lozim. Chunki ochiq jamiyatning asosiy belgisi - bu dunyoni anglab yetish va unda o’zining munosib o’rnini topish uchun erkin ishlash, izlanish demakdir. O’qituvchidan o’quvchilarga tashabbuskorlik va mustaqillikni, bilimlarni puxta va chuqur o’zlashtirishni, zarur malaka va ko’nikmalarni, kuzatuvchanlikni, tafakkur va bog’lanishli nutqni, xotira va ijodiy tasavvurni tarbiyalashda imkon beruvchi didaktik prinsip bu - ta’limdagi faollikdir. Bunday tizimda o’quvchi ham, o’qituvchi ham ta’lim tarbiya jarayoniga birgalikda mas’uldir. Ular birgalikda har bir o’quvchining bilim va qobiliyatini, individual intilish va ehtiyojlarini aniqlaydilar. Bunday holatda o’qituvchi faqat “baholovchi” emas, balki yangi bilim yetkazuvchi manbaga aylanadi. Pedagogik texnologiyaning boshqaruvchanligi shundan iboratki, bunda ta’lim jarayonini rejalashtirish, tashxis qilish, natijalash, tuzatish kiritish imkoniyatlari mavjud. Bunda ta’limdan kutilgan natijaga erishiladi, vaqt tejiladi, bu esa boshlang’ich ta’lim tizimidagi qo’llanadigan pedagogik texnologiyalarning samaradorligi deganidir. Pedagogik texnologiyaning boshqaruvchanligi – ishlangan model boshqa pedagoglar qo’llaganda ham yaxshi samara – natija berishi kerakligini bildiradi. Bir so’z bilan aytganda ta’lim jarayoniga yangicha yondashib, ijodkorlik, bunyodkorlik tadbiriq etilsagina, ta’lim samarasi yangi - samarali bosqichga ko’tariladi. O’quvchilarga dars jarayonini yaxshi tashkil etishga qulay muhit yaratiladi. O’quvchilarning o’zaro fikr almashishlariga imkon beriladi. O’zaro axborot olish va berish uchun sharoit tug’diriladi. Yechimini kutayotgan masalalarni hamjihatlikda muhokama etadilar. Vaziyatdan chiqishda hamkorlikda yechim topadilar. Olgan axborotlari asosida bilimlarini bir-birlariga namoyish etadilar. Bir birlaridan ilhomlanib, ruhiy qoniqish hosil qiladilar. Bir-birlarini tushunib, balki qiziqish paydo bo’lib, vaqt o’tganini bilmay qoladilar. Har bir ishtirokchi ta’lim mazmunini mualliflardek his etadilar. Ta’lim mazmunini to’la o’zlashtiradilar.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, bugun biz o’quvchiga “sen buni bilishing shart” degan majburlovchi da’vatdan “menga bu zarur, men buni bilishga, uddalashga, uni hayotga tadbiriq etishga qodirman” degan bir ichki tuyg’u – xohish-istakni uyg’otishga harakat qilmog’imiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik- har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo’lishi kerak. Toshkent, “O’zbekiston”, 2017 yil, 104 bet.
2. Xoshimov K., Nishonova S. Pedagogika tarixi. – T.: Alisher Navoiy nomidagi O’zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2005
3. R.A. Mavlonova M. Arabova, G`. Salohitdinova “Pedagogik texnologiya” Toshkent. O’zbekiston Respublikasi fanlar akademiyasi. “Fan” nashriyoti. 2008 y.
4. J.G`.Yo’ldoshev, F.Yo’ldosheva, G.Yo’ldosheva “Interfaol ta’lim sifat kafolati” (Bolaga do’stona munosabatdagi ta’lim) Toshkent-2008 y.